

Kulturdepartementet

Postboks 8030 Dep

0030 Oslo

Høring av forslag om endringer i stedsnavnloven - høringsuttalelse fra Klagenemnda for stedsnavnsaker

Vi viser til brev fra Kulturdepartementet, datert 6. desember 2017, om forslag om endringer i stedsnavnloven, jf. Høringsnotat om endringer i lov om stadnamn (stadnamnlova) 5. desember 2017.

Særlig om forslaget til utvidet navnefastsettingskompetanse for kommuner

I høringsnotatet står det: «Lovendringen innebærer at det *valget* av stedsnavn som kommune og fylkeskommune gjør som følge av adresseringsarbeidet etter matrikkelloven, jf. matrikkelforskriften § 51, og som del av sin selvråderett, ikke lenger er begrenset av navnevernet i § 3 andre ledd. Disse vedtakene kan dermed ikke klages på til Klagenemnda for stedsnavnsaker» (s. 2).

Departementet er klar over at en slik regel svekker navn som kulturminner, men mener at skjerpet plikt til å innhente faglige råd kan begrense svekkelsen (s.s.).

Endringsforslaget skal ikke gjelde for samiske og kvenske navn. Disse vil få et sterkere vern enn norske navn. Begrunnelsen er disse navnenes særlige behov for vern, bl.a. mot fortrenging fra norsk. Høringsnotatet problematiserer ikke hvordan man skal definere hva som er et norsk og hva som er et samisk (eller kvensk) navn. Er tanken å gå ut fra Kartverkets oppføringer i SSR? Et eksempel er bygdenavnet *Skaidi*, som i SSR er oppført som et norsk navn, men som kommer fra samisk.

Klagenemnda er kjent med at forslaget om større myndighet for kommunene kommer som følge av svar fra kommunal- og moderniseringsminister Jan Tore Sanner på et spørsmål fra stortingsrepresentant Arild Grande. Hans spørsmål kom på bakgrunn av en bestemt navnesak i Trøndelag, der nettopp forholdet mellom kommunenes frihet til å bytte ut tradisjonelle stedsnavn og stedsnavnloven § 3 var tema. Saken er et meget godt eksempel på hvorfor kulturminnevernet vil lide hvis kommunene står fritt til å bytte ut tradisjonsrike, nedarvede stedsnavn. Saken viser også at det kan stå sterk strid om navnevalg i en kommune, og at det bare av den grunn er svært uheldig om et tilfeldig flertall skal bestemme over et like tilfeldig mindretall, uten klagemulighet til en nøytral instans som nettopp ikke er involvert i den kommunale krangelen. Å unnta slike navnesaker fra klagenemndas myndighet, er å invitere til stadige navnebytter ettersom flertall og mindretall i kommunestyret skifter. Klagenemnda vet av lang erfaring hvor dypt splittelsen i lokalsamfunn kan gå når det gjelder stedsnavn, og at slike splittelser kan gå gjennom generasjoner. Klagenemnda er også vel kjent med at det kan være så som så med kommunenes navnefaglige kompetanse, enn si deres villighet til å følge faglige råd.

Med dette forslaget fjerner departementet en mulighet for kommunene til å legge avgjørelsen i en navnesak til en uavhengig og faglig kompetent instans, og dermed også ansvaret for navnevalget - og ikke minst en mulighet til å få en varig avgjørelse. Departementet svekker helt bevisst stedsnavns vern som kulturminner, uten annen begrunnelse enn en henvisning til "økt kommunalt selvstyre".

Klagenemnda tillater seg å bemerke at kommunalt selvstyre ikke treffende kan benyttes som begrunnelse for å svekke vern av kulturminner. Det kommunale selvstyre refererer først og fremst til kommunenes selvstendighet i spørsmål som angår kommuneøkonomi og organisering av kommunale oppgaver. Navnefastsetting er langt på vei overlatt kommunene, men med den lille, dog meget viktige begrensning som ligger i § 3, og som skal hindre at kommunene gjør vold på viktige kulturminner. Kulturminneforvaltningen er nettopp ikke lokal, fordi en slik forvaltning krever spesialkompetanse som ikke kan forventes å finnes på lokalt plan. Det er ingen grunn til å behandle stedsnavn dårligere enn andre kulturminner. Jf. også at Norge har underskrevet UNESCO-konvensjonen om vern av immaterielle kulturminner.

Det er relevant å trekke en parallell til kulturminnevern for øvrig. Når det gjelder de fysiske kulturminnene ligger den øverste faglige myndigheten til et nasjonalt nivå, dvs. Riksantikvaren. Det er Riksantikvaren som er fredningsmyndighet, og dette vil med stor sannsynlighet videreføres etter at de nye regionene har fått utvidet faglig ansvar på flere felt. Det nasjonale overblikket blir vurdert som helt avgjørende her. Selv om det nå ligger inne et forslag om å delegerer noe myndighet og ansvar for kulturminnefeltet til de nye regionene, forutsetter det at det finnes kulturminneavdelinger i regionene som har tung ekspertise av arkeologer, konservatorer og arkitekter. Det har aldri vært aktuelt å bygge opp denne ekspertisen på kommunalt nivå. Man kan si at Klagenemnda for stedsnavn har en slags «fredningsmyndighet» med hensyn til nedarvede stedsnavn. De samme grunner som anføres for å ha nasjonalt overblikk i fysiske fredningssaker, gjelder for truede stedsnavn.

Andre merknader

Det er foreslått tatt inn i lovteksten at navnekonsulentene ikke bare skal gi tilråding om skrivemåten av navn, men også om navneskikk og navnsetting. Klagenemnda er positiv til at navnekonsulentene får mer uttalemyndighet, men dette kan medføre mye ekstra arbeid for navnekonsulentene, avhengig av hvor grundig en slik tilråding skal være. Hvordan harmonerer dette med forslaget fra Språkrådet om færre konsulenter, mindre bruk av konsulentene og at en større del av arbeidsoppgavene skal tilfalle navnesekretærene? Dette kommenteres for øvrig i andre avsnitt i punkt 6 i høringsbrevet: «For navnekonsulentene vil vurderingen av sakene og utformingen av de navnefaglige rådene kunne bli noe mer omfattende. Navnekonsulenttjenesten finansieres over Kulturdepartementets budsjett». Men i 2017 så Språkrådet seg nødt til å begrense timetallet for konsulentene, noe som medførte forsinket saksbehandling i en rekke saker. Har departementet satt av mer midler til navnekonsulenttjenestene i 2018 og videre, slik at saksbehandlingen ikke stopper opp?

Under avsnittet «Departementets vurderinger» på side 11, står i andre avsnitt setningen «Vedtaksorganet vil være forpliktet til å følge rådet [fra navnekonsulentene] om skrivemåte for norske, kvenske og samiske namn – som i dag». Det stemmer imidlertid ikke at vedtaksorganet har plikt til å følge tilrådingene fra navnekonsulentene. Vedtaksorganet kan se

bort fra tilrådingen så lenge de følger reglene i loven. Et eksempel på dette er valget mellom skrivemåten *veg* eller *vei*. Flere kommuner har valgt skrivemåten *vei* selv om navnekonsulentene har tilrådd *veg*, men siden begge skrivemåter er i samsvar med norsk rettskrivning, er de tillatt etter loven.

Oslo, 22/1-2018

For klagenemnda for stednavnsaker

Line Lysaker Heinesen
Sekretær